

УДК: 539.16
614.876
504.5:539.16
Bibliid 1451-3188, 14 (2015)
Год XIII, бр. 54, стр. 213-227
Изворни научни рад

др Ана ЧОВИЋ¹

МЕЂУНАРОДНА И УНУТРАШЊА ПРАВНА РЕГУЛАТИВА У ОБЛАСТИ РАДИЈАЦИЈСКОГ ЗАГАЂЕЊА

ABSTRACT

In the international law and the internal law of the country, environmental law, as a relatively young branch of law, is an important factor in raising awareness of the importance of problems of environmental pollution and responsibilities of the each individual in the process of overcoming it. The climate change, as one of the greatest challenges that humanity faces in the early 21st century, influenced on the legal standardization of environmental, which this area deserves. This paper will discuss the international and the internal legal regulations in the field of radiation pollution, with emphasis on the recommendations and directives of the EU and the Republic of Serbia taken steps in this direction.

Key words: Radiation pollution, protection of air, environment, environmental law.

1) УВОД

Четрдесети рођендан ОЕБС-а и трогодишњица од потписивања Споразума о сарадњи између Мисије ОЕБС-а у Србији и Агенције за заштиту животне средине којим се дефинишу заједничке активности, а пре свега повећање доступности информација које се односе на животну средину, довољан су разлог да се направи пресек стања у погледу корака

---

¹ Институт за упоредно право, Београд, е-маил адреса: tankosicana@yahoo.com

који су предузети у циљу спречавања и смањења радијацијског загађења, као и преглед правне регулативе у ЕУ и Републици Србији у овој области. Основни правни оквир за деловање у овој области утврђен је Уговором о оснивању Европске заједнице за атомску енергију (Рим, 25. март 1957. године). На основама овог уговора Европска комисија стекла је наднационална овлашћења у три области: радиолошка заштита, снабдевање нуклеарним фисионим материјалима и нуклеарна безбедност.² Уговором је, између осталог, утврђено да су:

- државе чланице обавезне да установе механизме како би се обезбедило поштовање “основних стандарда”;
- обавезне да предузму потребне мере с обзиром на образовање и професионалну обуку и да обавештавају Комисију о прописима које примењују у њиховим државама (чл. 33), а случају предузимања опасних експеримената дужне су да предузму додатне здравствене и безбедносне мере;
- обавезне да установе неопходне инсталације (постројења) ради извршавања сталног мониторинга нивоа радиоактивности у ваздуху, води и земљишту, као и да обезбеде сагласност ових са “основним стандардима” (чл. 35);
- да снабдеју Комисију са подацима у вези са планом одлагања радиоактивног отпада (чл. 37).

ПРЕГЛЕД НАЈЗНАЧАЈНИЈИХ ПРОПИСА У ОВОЈ ОБЛАСТИ

Међународни уговори

Већи број међународних уговора директно или индиректно односе се на област нуклеарне безбедности и радиоактивни отпад. Најзначајније су следеће конвенције:

1. Конвенција о нуклеарној безбедности;
2. Конвенција о раном обавештавању о нуклеарним несрећама;
3. Конвенција о помоћи у случају нуклеарног акцидента или радиолошки ванредне ситуације;

² *Водичи кроз ЕУ политике – Животна средина*, Интернет: <http://www.emins.org/sr/publikacije/knjige/11-vodic-kroz-eu-politike-zivotna-sredina.pdf>, стр. 113.

4. Заједничка конвенција о безбедности управљања употребљеним горивом и о безбедности управљања радиоактивним отпадом;
5. Споразум између Европске заједнице за атомску енергију (Euratom) и држава нечланица Европске уније о учешћу држава нечланица у договорима Заједнице у погледу ране размене информација у случају радиолошке опасности (Ecurie).
6. Конвенција о грађанској одговорности у области поморског транспорта нуклеарних материјала;
7. Уговор о забрани тестирања нуклеарног оружја у атмосфери, свемиру и под водом;
8. Париска конвенција о одговорности треће стране у области нуклеарне енергије;
9. Бриселска допунска конвенција на Париску конвенцију и
10. Уговор о неширењу нуклеарног оружја, итд.³

Законска регулатива ЕУ

У оквиру законске регулативе ЕУ, најзначајнији су следећи извори:

1. Директива Савета 2009/71/Еуратом којом се установљава оквир Заједнице за нуклеарну безбедност нуклеарних инсталација.⁴
2. Директива Савета 96/29/Еуратом од 13. маја, 1996. године, којом се утврђују базични сигурносни стандарди за заштиту здравља радника и јавности од опасности које проистичу од јонизујућег зрачења;⁵
3. Директива Савета 2003/122/Еуратом о контроли високоактивних затворених радиоактивних извора и извора непознатог порекла.⁶

---

³ Ibid., str. 116, 117. Detaljnije na sajtu Agencije za zaštitu od jonizujućih zračenja i nuklearnu sigurnost Srbije, <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/medjunarodni-ugovori.htm>

⁴ Council Directive 2009/71/Euratom of 25 June 2009 establishing a Community framework for the nuclear safety of nuclear installations, <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/Nuclear-safety-Directive-2009-71-Euratom.pdf>

⁵ Council Directive 96/29/Euratom of 13 May 1996 laying down basic safety standards for the protection of the health of workers and the general public against the dangers arising from ionizing radiation, <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Basic-Safety-Standards-Directive-1996-29-Euratom.pdf>

⁶ Council Directive 2003/122/Euratom of 22 December 2003 on the control of high-activity sealed radioactive sources and orphan sources, <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Control-of-HASS-and-orphan-sources-Directive-2003-122-Euratom.pdf>

4. Претходне две Директиве укинуте су доношењем Директиве Савета од 05.12.2013/59/ ЕУРАТОМ 2013 којом се утврђују основни безбедоносни стандарди за заштиту од опасности које проистичу од излагања јонизујућем зрачењу;⁷ Овом Директивом укинута је и Директива Савета 89/618/ Еуратом о информисању јавности о мерама здравствене заштите које треба да буду примењене и корацима који треба да буду предузети у случају радиоактивне ванредне ситуације;⁸
5. Директива Савета 97/43/Еуратом од 30. јуна 1997. о здравственој заштити појединаца од опасности од јонизујућег зрачења током медицинских третмана, којом је укинута Директива 84/466 / Еуратом;⁹
6. Директива Савета Но. 2006/117/Еуратом од 20. децембра 2006. године, о надзору и контроли пошилијака радиоактивног отпада и истрошеног горива;¹⁰
7. Директива Савета 2011/70/Еуратом од 19. јула 2011. године о успостављању оквира Заједнице за одговорно и безбедно управљање искориштеним горивом и радиоактивним отпадом.¹¹
8. Уредба Савета бр. 1493/93/Еуратом од 8. јуна, 1993. године, о испорукама радиоактивних супстанци између држава чланица;¹²

---

⁷ Council Directive 2013/59/EURATOM of 5 December 2013 laying down basic safety standards for protection against the dangers arising from exposure to ionising radiation, and repealing Directives 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom and 2003/122/Euratom, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/2013%2059%20eng.pdf>

⁸ Council Directive of 27 November 1989 on informing the general public about health protection measures to be applied and steps to be taken in the event of a radiological emergency (89/618/Euratom), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Public-Information-Directive-1989-618-Euratom.pdf>

⁹ Council Directive 97/43/Euratom of 30 June 1997 on health protection of individuals against the dangers of ionizing radiation in relation to medical exposure, and repealing Directive 84/466/Euratom, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Medical-exposures-Directive-1997-43-Euratom.pdf>

¹⁰ Council Directive 2006/117/Euratom of 20 November 2006 on the supervision and control of shipments of radioactive waste and spent fuel, <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Supervision-and-Control-of-Shipments-of-RW&SF-Directive-2006-117-Euratom.pdf>

¹¹ Council Directive 2011/70/Euratom of 19 July 2011 establishing a Community framework for the responsible and safe management of spent fuel and radioactive waste, Интернет: [http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/SF&RW management-Directive-2011-70-Euratom.pdf](http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/SF&RW%20management-Directive-2011-70-Euratom.pdf)

¹² Council Regulation (EURATOM) No 1493/93 of 8 June 1993 on shipments of radioactive substances between Member States, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Shipments-of-radioactive-substances-Council-Regulation-1993-1493-Euratom.pdf>

9. Уредба Савета (ЕЦ) бр. 733/2008 од 15. јула 2008. године о условима који регулишу увоз пољопривредних производа пореклом из трећих земаља након несреће у нуклеарној електрани Чернобил;¹³
10. Уредба Комисије (Euratom) бр. 302/2005 од 8. фебруара 2005. године о примени Еуратом гаранција;¹⁴
11. Уредба Савета (ЕЕЦ) бр. 2219/89 од 18. јула 1989. године о посебним условима за извоз хране и хране за животиње у случају нуклеарног акцидента или било који други случај радиолошке опасности;¹⁵
12. Уредба Комисије (Euratom) бр. 944/89 од 12. априла 1989. године о максимално дозвољеном нивоу радиоактивне контаминације у мањим намирницама у случају нуклеарног акцидента или било који други случај радиолошке опасности;¹⁶
13. Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1609/2000 од 24. јула 2000. године којом се успоставља листа производа искључена из примене Уредбе Савета (ЕЕЗ) бр. 737/90 о условима који регулишу увоз пољопривредних производа пореклом из трећих земаља након несреће у нуклеарној електрани Чернобил;¹⁷

---

¹³ COUNCIL REGULATION (EC) No 733/2008 of 15 July 2008 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobyl nuclear power station, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32008R0733.pdf>

¹⁴ Commission Regulation (Euratom) No 302/2005 of 8 February 2005 on the application of Euratom safeguards, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32005R0302.pdf>

¹⁵ Commission Regulation (EEC) No 2219/89 of 18 July 1989 on the special conditions for exporting foodstuffs and feedingstuffs following a nuclear accident or any other case of radiological emergency, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/31989R2219.pdf>

¹⁶ Commission Regulation (Euratom) No 944/89 of 12 April 1989 laying down maximum permitted levels of radioactive contamination in minor foodstuffs following a nuclear accident or any other case of radiological emergency, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/31989R0944.pdf>

¹⁷ Commission Regulation (EC) No 1609/2000 of 24 July 2000 establishing a list of products excluded from the application of Council Regulation (EEC) No 737/90 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobyl nuclear power station, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32000R1609_EN.pdf

14. Споразум између Европске заједнице за атомску енергију (Euratom) и држава које нису чланице ЕУ о размени информација у случају радиолошке опасности (2003/Ц102/02);¹⁸
15. Препорука Комисије од 8. јуна 2000. године о примени члана 36. Еуратом у вези праћења нивоа радиоактивности у животној средини у циљу процене изложености становништва (2000/473/Еуратом);¹⁹
16. Одлука Савета од 14. децембра 1987. године о аранжману Заједнице за рану размену информација у случају радиолошке опасности (87/600/Еуратом).²⁰

3) ПРАВНА РЕГУЛАТИВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ОД РАДИЈАЦИЈСКОГ ЗАГАЂЕЊА

Област заштите од јонизујућих зрачења и нуклеарне безбедности је у надлежности неколико органа: МПЗЖС, министарстава надлежних за послове науке, здравља, унутрашњих послова и одбране. Основни пропис који регулише ову област је Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности.²¹ Усвајањем овог Закона извршена је хармонизација прописа у овој области са прописима Европске уније (Директива 96/29/Еуратом, Директива 97/43/Еуратом и Директива 2003/122/Еуратом). Други важан закон у овој области је Закон о забрани изградње нуклеарних електрана у Савезној Републици Југославији.²²

¹⁸ Agreement between the European Atomic Energy Community (Euratom) and non-member States of the European Union on the participation of the latter in the Community arrangements for the early exchange of information in the event of radiological emergency (Ecurie)(2003/C102/02), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/22003A0429.pdf>

¹⁹ Commission Recommendation of 8 June 2000 on the application of Article 36 of the Euratom Treaty concerning the monitoring of the levels of radioactivity in the environment for the purpose of assessing the exposure of the population as a whole (notified under document number C(2000) 1299) (2000/473/Euratom), <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32000H0473.pdf>

²⁰ Council Decision of 14 December 1987 on Community arrangements for the early exchange of information in the event of a radiological emergency (87/600/Euratom), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Exchange-of-Information-Council-Decision-1987-600-Euratom.pdf>

²¹ *Службени гласник РС*, број 36/09, 93/12 Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/ZAKON_O_ZASTITI_OD_JONIZUJUCIH_ZRACENJA_I_NUKLEARN_OJ_SIGURNOSTI-SLGL-36-09-I-93-12-LAT.pdf

²² *Службени лист СРЈ*, број 12/95, *Службени гласник РС*, број 85/2005), Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/ZAKON_O_ZABRANI_IZGRADNJE

Поред тога, у овој области Република Србија је у обавези да испуњава захтеве који произлазе из ратификованих међународних уговора, и то:

1. Уговора о неширењу нуклеарног оружја;²³
2. Споразума између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Међународне агенције за атомску енергију о примени гаранција у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја;²⁴
3. Конвенције о раном обавештавању о нуклеарним несрећама;²⁵
4. Конвенције о пружању помоћи у случају нуклеарних несрећа или радиолошке опасности;²⁶
5. Бечке конвенције о грађанској одговорности за нуклеарне штете;²⁷
6. Конвенције о физичкој заштити нуклеарног материјала;²⁸
7. Система за извештавање о инцидентима ИАЕА (ИАЕА-ИРС);²⁹
8. Споразума о привилегијама и имунитетима Међународне агенције за атомску енергију;³⁰
9. Међународне конвенције о спречавању аката нуклеарног тероризма;³¹
10. Статута Међународне агенције за атомску енергију;³²
11. Уговора о свеобухватној забрани нуклеарних проба са Протоколом;³³
12. Уговора о забрани смештаја нуклеарног и другог оружја за масовно уништавање на дно мора и океана и у њихово подземље;³⁴

NUKLEARNIH ELEKTRANA U SRJ %28SL. LIST SRJ - BR. 12-95 I SL. GLASNIK RS - BR. 85-2005 - DR. ZAKON%29 - LAT.pdf

²³ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 10/70.

²⁴ *Службени лист СФРЈ*, број 67/73.

²⁵ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 15/89

²⁶ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 4/91.

²⁷ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 5/77.

²⁸ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 9/85.

²⁹ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 01/87.

³⁰ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 1/64.

³¹ *Службени лист СЦГ - Међународни уговори*, број 2/2006.

³² *Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори*, број 1 /1958.

³³ *Службени лист СЦГ - Међународни уговори*, број 04/2004.

³⁴ *Службени лист СФРЈ*, број 33/73.

13. Уговора о забрани експеримената са нуклеарни оружјем у атмосфери космосу и под водом;³⁵
14. Конвенције о спречавању загађивања мора путем избацивања отпадака;³⁶
15. Базелске конвенције о контроли прекограничног кретања опасних отпада и њиховом одлагању.³⁷

Од подзаконских аката на снази су:

1. Уредба о утврђивању програма нуклеарне сигурности и безбедности;³⁸
2. Уредба о мерама безбедности нуклеарних објеката и нуклеарних материјала;³⁹
3. Правилник о утврђивању програма систематског испитивања радиоктивности у животној средини (Сл. Гласник РС 100/10 од 28.12.2010);
4. Правилник о евиденцији и извршеним пословима из области заштите од јонизујућих зрачења;⁴⁰
5. Правилник о пријављивању и евидентирању извора јонизујућих зрачења;⁴¹
6. Правилник о начину вођења евиденције о нуклеарним материјалима;⁴²
7. Правилник о утврђивању програма за допунско обучавање и оспособљавање професионално изложених лица и лица одговорних за спровођење мера заштите од јонизујућих зрачења;⁴³
8. Правилник о границама радиоактивне контаминације лица, радне и животне средине и начину спровођења деконтаминације;⁴⁴
9. Правилник о обављању нуклеарне активности;⁴⁵

³⁵ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 11/63.

³⁶ *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, број 13/77.

³⁷ *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, број 02/99, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/medjunarodni-ugovori.htm>

³⁸ *Службени гласник РС*, број 39/14, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/Uredba_o_utvrdjivanju_programa_nuklearne_sigurnosti_i_bezbednosti_-_lat.pdf

³⁹ *Службени гласник РС*, број 39/14, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/Uredba_o_merama_bezbednosti_nuklearnih_objekata_i_nuklearnih_materijala_-_lat.pdf

⁴⁰ *Службени гласник РС*, број 17/11.

⁴¹ *Службени гласник РС*, број 25/11.

⁴² *Службени гласник РС*, број 27/11.

⁴³ *Службени гласник РС*, број 31/11.

⁴⁴ *Службени гласник РС*, број 38/11.

⁴⁵ *Службени гласник РС*, број 37/11.

10. Правилник о условима за добијање лиценце за обављање нуклеарне активности;⁴⁶
11. Правилник о контроли радиоактивности роба при увозу, извозу и транзиту;⁴⁷
12. Правилник о управљању радиоактивним отпадом;⁴⁸
13. Правилник о условима за добијање решења за обављање послова из области заштите од зрачења;⁴⁹
14. Правилник о условима за добијање лиценце за обављање радијационе делатности;⁵⁰
15. Правилник о утврђивању програма за правовремену најаву акцидента;⁵¹
16. Правилник о границама садржаја радионуклида у води за пиће, животним намирницама, сточној храни, лековима, предметима опште употребе, грађевинском материјалу и другој роби која се ставља у промет;⁵²
17. Правилник о границама излагања јонизујућим зрачењима и мерењима ради процене нивоа излагања јонизујућим зрачењима;
18. Правилник о мониторингу радиоактивности;⁵³
19. Правилник о евиденцији о изворима јонизујућих зрачења, професионално изложеним лицима, о изложености пацијената јонизујућим зрачењима и радиоактивном отпаду;⁵⁴
20. Правилник о примени извора јонизујућих зрачења у медицини;⁵⁵
Акти у припреми су:
  1. Уредба о Програму радијационе сигурности и безбедности;
  2. Уредба о Програму управљања радиоактивним отпадом;
  3. План за деловање у случају акцидента.

---

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ *Службени гласник РС*, број 44/11.

⁴⁸ *Службени гласник РС*, број 60/11.

⁴⁹ *Службени гласник РС*, број 61/11.

⁵⁰ *Службени гласник РС*, број 70/11.

⁵¹ *Службени гласник РС*, број 86/11, 97/13.

⁵² Ibid.

⁵³ *Службени гласник РС*, број 97/11.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ *Службени гласник РС*, број 1/12.

4. СТАЊЕ РАДИЈАЦИОНЕ СИГУРНОСТИ И БЕЗБЕДНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Законска регулатива у области заштите од јонизујућих зрачења и измене ради усклађивања са међународним препорукама, утицале су на то да правна регулатива буде испред праксе. Највећи број извора јонизујућих зрачења налази се у медицинској примени. Заштита од јонизујућих зрачења врло је неуједначена. Као најчешћи узрок пропуста у заштити наводи се недостатак материјалних средстава у здравству плански намењених заштити од јонизујућих зрачења и недостатак ефикасне имплементације програма Осигурања и контроле квалитета. У Републици Србији не постоји евиденција извора зрачења који се користе у медицини, индустрији, научноистраживачкој делатности и другим областима. Обука и образовање из области заштите од зрачења у различитим радијационим делатностима такође није на задовољавајућем нивоу. Престанком рада неких индустријских постројења, један број извора јонизујућих зрачења остао је изван редовне контроле, док се неки напуштени извори зрачења појављују повремено у отпаду. У закључку Извештаја о излагању становништва јонизујућем зрачењу у 2014. години наводи се да се према укупним резултатима мерења радиоактивности може закључити да се активност природних радионуклида и других радионуклида, пореклом углавном од чернобиљских падавина, крећу у врло ниским нивоима, те да је радијациони ризик за становништво занемарљив.⁵⁶ У Извештају Европске Комисије о напретку Србије током 2013. године, наводи се да је у области животне средине, што се тиче хоризонталног законодавства, постигнут споразум о раду четвртог локалног Архус центра. У јануару 2013. покренут је први Национални екорегистар за информације о животној средини који је у електронској форми. Током 2012. године, укупно 197 пословних субјеката доставило је своје податке за регистар испуштања и преноса загађујућих материја, у складу са праговима европске Уредбе о испуштању и преносу загађујућих материја (од 270 субјеката који имају обавезу извештавања). Углавном недостају извештаји пољопривредних и рударских субјеката. Србија је успоставила свој чвор Европске мреже за информисање о животној средини и посматрање животне средине (EIONET), која повезује 23 национална субјекта која пружају податке добијене праћењем стања у животној средини, укључујући институте за јавно здравље и завод за

⁵⁶ Извештај о излагању становништва јонизујућем зрачењу у 2014. години, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/Monitoring_izvestaj_2014.pdf

статистику. У области управљања отпадом, отворен је нов регионални центар за управљање отпадом у Пироту. Ниво прикупљања отпада из домаћинства порастао је са 72% на 78%, а у 2014. години на 80%, али још увек није постигнуто пуно усклађивање са Оквирном директивом о отпаду. Нове инвестиције у области отпада треба да се у већој мери фокусирају на раздвајање и рециклажу отпада. Што се тиче квалитета ваздуха, усвојен је пропис о одређивању зона и агломерација, списак категорија квалитета ваздуха и план управљања квалитетом ваздуха за град Бор, док су исти планови за Београд и Нови Сад и даље у фази припреме. У извештају за 2014. годину наводи се да је у седам од осам градских агломерација, квалитет ваздуха у III категорији, премашујући толерантну вредност за више загађујућих материја. У области индустријског загађења и управљања ризиком, 105 од процењених 161 постројења за интегрисано спречавање и контролу загађивања (ИРПС) поднело је захтеве за интегрисане дозволе. Овај број се попео на 162 од процењених 185 током 2014. године. До сада је издато десет дозвола. Закључено је да је неопходно успоставити сарадњу унутар и између институција, осигурати минималне стандарде за преузимање законом прописаних обавеза на локалном нивоу пре преношења надлежности и знатно повећати ниво предвиђеног учествовања јавности у интегрисаном поступку издавања дозвола. Као основни проблем наводе се ограничени ресурси надлежног министарства, а закључак који преовлађује је да је у области заштите животне средине остварен скроман напредак.⁵⁷

Неке од активности предвиђене Програмом управљања радиоактивним отпадом су:

- Израда нацрта Стратегије управљања радиоактивним отпадом коју треба да усвоји Влада Републике Србије.
- Одредбама Закона о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности (Сл. гласник РС бр. 36/09 и 93/12) Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије дужна је да води централну евиденцију о радиоактивном отпаду и врши контролу евиденција које воде корисници.
- Успостављање система за надзор и контролу прекограничних пошљки радиоактивног отпада и озраченог нуклеарног горива у складу са Директивом ЕУ 117/2006.
- Обезбеђивање услова за сигуран и безбедан третман и складиштење радиоактивног отпада. На основу Закона о заштити од јонизујућих

---

⁵⁷ Интернет: http://europa.rs/upload/izvestaj_o_napretku_14.pdf

зрачења и о нуклеарној сигурности (Сл. гласник РС, број 36/09 и 93/12) Република Србија је дужна да обезбеди услове за одлагање радиоактивног отпада у року од десет година од дана ступања на снагу овог закона.

5) ИЗВОРИ

- Agreement between the European Atomic Energy Community (Euratom) and non-member States of the European Union on the participation of the latter in the Community arrangements for the early exchange of information in the event of radiological emergency (Ecurie)(2003/C 102/02), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/22003A0429.pdf>
- Commission Recommendation of 8 June 2000 on the application of Article 36 of the Euratom Treaty concerning the monitoring of the levels of radioactivity in the environment for the purpose of assessing the exposure of the population as a whole (notified under document number C(2000) 1299) (2000/473/Euratom), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32000H0473.pdf>
- Commission Regulation (EC) No 1609/2000 of 24 July 2000 establishing a list of products excluded from the application of Council Regulation (EEC) No 737/90 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobyl nuclear power station, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32000R1609_EN.pdf
- Commission Regulation (Euratom) No 302/2005 of 8 February 2005 on the application of Euratom safeguards, <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32005R0302.pdf>
- Council Decision of 14 December 1987 on Community arrangements for the early exchange of information in the event of a radiological emergency (87/600/Euratom), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Exchange-of-Information-Council-Decision-1987-600-Euratom.pdf>
- Council Directive 2003/122/Euratom of 22 December 2003 on the control of high-activity sealed radioactive sources and orphan sources, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Control-of-HASS-and-orphan-sources-Directive-2003-122-Euratom.pdf>
- Council Directive 2006/117/Euratom of 20 November 2006 on the supervision and control of shipments of radioactive waste and spent fuel, Интернет:

<http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Supervision-and-Control-of-Shipments-of-RW&SF-Directive-2006-117-Euratom.pdf>

Council Directive 2009/71/Euratom of 25 June 2009 establishing a Community framework for the nuclear safety of nuclear installations, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/Nuclear-safety-Directive-2009-71-Euratom.pdf>

Council Directive 2011/70/Euratom of 19 July 2011 establishing a Community framework for the responsible and safe management of spent fuel and radioactive waste, Интернет: [http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/SF&RW management-Directive-2011-70-Euratom.pdf](http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/SF&RW-management-Directive-2011-70-Euratom.pdf)

Council Directive 2013/59/EURATOM of 5 December 2013 laying down basic safety standards for protection against the dangers arising from exposure to ionising radiation, and repealing Directives 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom and 2003/122/Euratom, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/2013%2059%20eng.pdf>

Council Directive 96/29/Euratom of 13 May 1996 laying down basic safety standards for the protection of the health of workers and the general public against the dangers arising from ionizing radiation, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Basic-Safety-Standards-Directive-1996-29-Euratom.pdf>

Council Directive 97/43/Euratom of 30 June 1997 on health protection of individuals against the dangers of ionizing radiation in relation to medical exposure, and repealing Directive 84/466/Euratom, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Medical-exposures-Directive-1997-43-Euratom.pdf>

Council Directive of 27 November 1989 on informing the general public about health protection measures to be applied and steps to be taken in the event of a radiological emergency (89/618/Euratom), Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Public-Information-Directive-1989-618-Euratom.pdf>

Council Regulation (EC) No 733/2008 of 15 July 2008 on the conditions governing imports of agricultural products originating in third countries following the accident at the Chernobyl nuclear power station, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/32008R0733.pdf>

Council Regulation (EEC) No 2219/89 of 18 July 1989 on the special conditions for exporting foodstuffs and feedingstuffs following a nuclear accident or any other case of radiological emergency, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/31989R2219.pdf>

- Council Regulation (EURATOM) No 1493/93 of 8 June 1993 on shipments of radioactive substances between Member States, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/eu-direktive/The-Shipments-of-radioactive-substances-Council-Regulation-1993-1493-Euratom.pdf>
- European Commission, Environment, Интернет: http://ec.europa.eu/environment/index_en.htm
- Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије, Интернет: <http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/zakonska-regulativa.htm>
- Водич кроз ЕУ политике – Животна средина, Интернет: <http://www.emins.org/sr/publikacije/knjige/11-vodic-kroz-eu-politike-zivotna-sredina.pdf>
- Закон о забрани изградње нуклеарних електрана у Савезној Републици Југославији, *Службени лист СРЈ*, број 12/95, *Службени гласник РС*, број 85/2005, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/ZAKON_O_ZABRANI_IZGRADNJE_NUKLEARNIH_ELEKTRANA_U_SRJ_%28SL.LIST_SRJ-BR.12-95_I_SL.GLASNIK_RS-BR.85-2005-DR.ZAKON%29-LAT.pdf
- Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности, *Службени гласник РС*, број 36/09, 93/12, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/ZAKON_O_ZASTITI_OD_JONIZUJUCIH_ZRACENJA_I_NUKLEARNOJ_SIGURNOSTI-SLGL-36-09-I-93-12-LAT.pdf
- Извештај о излагању становништва јонизујућем зрачењу у 2014. години, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/Monitoring_izvestaj_2014.pdf
- Јовановић, В., Петковић, С., Чикарић, С., *Злочин у рату – геноцид у миру*, Београд: Службени гласник, 2012.
- Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Интернет: <http://www.mpzss.gov.rs/>
- Уредба о мерама безбедности нуклеарних објеката и нуклеарних материјала, *Сл. гласник РС*, бр. 39/14, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/Uredba_o_merama_bezbednosti_nuklearnih_objekata_i_nuklearnih_materijala-lat.pdf
- Уредба о утврђивању програма нуклеарне сигурности и безбедности, *Службени гласник РС*, бр. 39/14, Интернет: http://www.srbatom.gov.rs/srbatom/doc/vazeca_akta/Uredba_o_utvrdjivanju_programa_nuklearne_sigurnosti_i_bezbednosti-lat.pdf

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Читањем и анализом прегледа међународне и унутрашње правне регулативе у овој области, стиче се утисак да су предузети сви, или бар већина, неопходних корака у циљу заштите људи и животне средине од радијацијског загађења. Ово би можда била истина, да је изостао један крупан догађај, несагледивих последица, НАТО бомбардовање наше државе током 1999. године. Према неким прогнозама, у периоду од 2006-2017. у Србији ће се открити 25.488 новорегистрованих малигнух тумора и 16.416 умрлих од малигнух тумора, заслугом 10-15 тона осиромашеног уранијума који је последица „Милосрдног анђела“ из 1999. године.⁵⁸ Пренос радиоактивног отпадног материјала попут уранијума (238У, ВПР 4,5 милијарде година) из ненасељеног подручја (Пчињски округ) у густо насељено подручје (12 километара од Београда, у Винчу), представља аутоагресију опасним радиоактивним отпадним материјалом, који би у случају елементарних непогода - земљотрес, поплава, пожара, представљао велику опасност по становнике Београда и околине.⁵⁹ Израчунато је да је за деконтаминацију земљишта, на које је бачено 70 тона осиромашеног уранијума, потребно утрошити четири до пет милијарди америчких долара. Када би починиоци овог геноцида желели да се делимично искупе за своја недела, сакупили би сав радиоактивни отпадни материјал бачен на Србију 1999. године и вратили га у земље у којима је он и створен. Такође, партиципирани би средства за лечење оболелих од рака, јер ће у наредних 15 година само за цитостатике бити потребно издвојити из државног буџета Србије више од милијарду евра (половина годишњег здравственог буџета у Србији) закључују аутори књиге *Злочин у рату – геноцид у миру*. Нажалост, у области заштите од радијацијског загађења, сва постојећа правна регулатива недовољна је да заштити здравље људи и животну околину у нашој земљи, чему се може захвалити оним субјектима са чијим препорукама усклађујемо наше законодавство последњих година.

---

⁵⁸ В. Јовановић, С. Петковић, С. Чикарић, *Злочин у рату – геноцид у миру*, Београд: Службени гласник, 2012.

⁵⁹ Ibid.